

**ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА**

КУЗЕНКО УЛЯНА ІВАНІВНА

УДК 340.112(477)

ПОЛІТИЧНА ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ В УКРАЇНІ

12.00.01 – теорія та історія держави і права;
історія політичних і правових учень

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Івано-Франківськ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Львівському державному університеті внутрішніх справ,
Міністерство внутрішніх справ України

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Онишко Оксана Богданівна,

Львівський державний університет внутрішніх справ,

доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного та міжнародного права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Кельман Михайло Степанович,

Національний університет «Львівська політехніка»,

професор кафедри теорії та філософії права;

кандидат юридичних наук

Каленюк Оксана Миколаївна,

Приватний вищий навчальний заклад Університет Короля Данила,

завідувач кафедри богослов'я, загальноправових та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького

Захист відбудеться «1» березня 2018 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої
вченої ради Д 20.149.01 в Приватному вищому навчальному закладі Університеті
Короля Данила за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ, вул. Є. Коновальця, 35

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Приватного вищого навчального
закладу Університету Короля Данила за адресою: 76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Є. Коновальця, 35

Автореферат розісланий «27» січня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р.В. Зварич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах сучасного історичного розвитку державності, динаміки політико-правових, економічних і духовних перетворень, фундаментального значення набуває перехід на новий рівень розуміння основних напрямів і видів діяльності Української держави, в яких конкретизується її сутність та призначення. У правовій і політичній сфері це питання розкривається у площині теорії функцій держави. Функції держави становлять цілу державну організацію, на відміну від функцій державних органів, які можуть стосуватися лише окремих сфер її діяльності. Однією з найважливіших – є політична функція, спрямована на збереження і зміцнення існуючої політичної та економічної системи держави та її трансформація відповідно до інтересів суспільства задля досягнення спільного блага.

Значення і реалізація політичної функції держави в Україні не матиме жодного сенсу без існування суспільства. Суспільство саме обирає власні пріоритети та протистоїть негативним впливам. Реалізація політичної функції держави повинна нести загальне благо для суспільства, а не підтримувати інтереси обраних його членів. У зв'язку з цим убачаємо і актуальність дослідження даної проблеми, оскільки метою розвитку суспільства в межах суспільних перетворень і є досягнення ефективної реалізації політичної функції держави, враховуючи права та свободи громадян, забезпечення демократичних принципів, ефективного функціонування політичної системи, забезпечення державного суверенітету, розвитку територіальних одиниць та місцевого самоврядування, реалізації державної політики у всіх напрямках життєдіяльності транзитивного суспільства в умовах розбудови сучасної Української держави із урахуванням глобалізаційних перетворень і наближення до європейських стандартів.

Конституювання політичної функції держави охоплює два напрями – внутрішній і зовнішній. Внутрішній напрям пов'язаний із захистом державного суверенітету, утриманням правопорядку всередині країни, забезпечення безпеки громадян, політичної стабільності, розвитку форм та інститутів демократії, формування громадянського суспільства, врегулювання політичних конфліктів тощо. Зовнішній – спрямований на забезпечення політичної, територіальної та економічної безпеки, охорони населення та незалежності держави від загроз з боку інших держав або організацій.

Питання функцій держави і форм їх реалізації аналізувалися в працях таких відомих учених, як: Т. Андрусак, М. Байтін, В. Бульба, О. Варич, В. Василенко, Ю. Грошевий, О. Джураєва, М. Козюбра, А. Колодій, М. Жигульонков, О. Копиленко, В. Котюк, В. Копейчиков, В. Кудря, О. Марцеляк, В. Мелащенко, Л. Морозова, Г. Падалко, В. Погорілко, О. Скакун, О. Скрипнюк, В. Співак, В. Темченко та ін. Значний науковий доробок у розробку питань політичної функції держави, форм і методів її здійснення зробили такі автори, як: В. Андрущенко, І. Гладуняк, В. Горбатенко, В. Журавський, Н. Нижник, В. Опришко, Ф. Рудич, В. Тацій, Ю. Тодика, П. Шляхтун та ін. Дослідженнями здійснення окремих функцій держави та реалізації державної політики займалися багато вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: Ю. Оборотов, О. Джураєва, А. Венгеров, В. Корельський, В. Первалов, В. Цветков, А. Малько, Ю. Ковбасюк, К. Ващенко, О. Скакун, Т. Брус, М. Браун, Л. Пал і ін. Дослідженнями реалізації державної політики в контексті політичної функції держави займалися багато вітчизняних і зарубіжних учених, таких як: С. Алексєєв, В. Денисов, О. Зайчук, М. Козюбра, А. Колодій, В. Копейчиков, О. Копиленко, Р. Лівшиць,

А. Малько, М. Марченко, М. Матузов, Г. Мурашин, Є. Назаренко, Н. Нижник, Н. Оніщенко, В. Опришко, В. Погорілко, П. Рабінович, А. Селіванов, Є. Тихонова, О. Фрицький, В. Цветков, М. Цвік, В. Шаповал, Ю. Шемшученко, Л. Явич та інші.

Беручи до уваги науково-теоретичні та методологічні напрацювання авторів, зроблена спроба сформулювати комплементарний погляд на проблеми становлення, розвитку та удосконалення політичної функції держави, який дозволив би розглянути як правову, так і політичну складову цього феномену, поєднати їх у межах цілісного дослідження, тим самим запобігти абсолютизації будь-якої точки зору на явище.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження узгоджується з Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 рр., що були затверджені Національною академією правових наук України 3 березня 2016 р., а також безпосередньо пов'язана з темами, програмами науково-дослідних робіт Львівського державного університету внутрішніх справ «Проблеми реформування правової системи України» (державний реєстраційний номер 0112U007492); «Держава і право: філософсько-правовий та теоретико-історичний виміри» (державний реєстраційний номер 0113U002433).

Мета і завдання дослідження. *Метою* дослідження є теоретико-правовий аналіз особливостей та основних закономірностей реалізації політичної функції держави в Україні.

Для досягнення мети дослідження автор ставить перед собою такі *завдання*:

- узагальнити підходи до аналізу понятійно-категоріального апарату;
- схарактеризувати стан історико-теоретичного формування теорії політичної функції держави;
- сформулювати методологічні засади дослідження;
- розкрити сутність, зміст політичної функції держави та її особливе місце у взаємозв'язку в системі інших державних функцій;
- з'ясувати механізм, форми та юридичні засоби здійснення політичної функції держави органами публічної влади в Україні;
- визначити основні елементи структури політичної функції держави та їхню взаємодію;
- охарактеризувати трансформацію політичної функції держави та її компонентів під впливом глобалізаційних процесів на етапі забезпечення та захисту державного суверенітету;
- визначити роль політичної функції держави у забезпеченні народовладдя;
- розкрити зміст структурних складових політичної функції держави таких як забезпечення політичної стабільності та національної безпеки;
- розробити пропозиції щодо здійснення сучасних напрямів удосконалення основних засад державної політики як важливої складової досягнення результативності в процесі реалізації політичної функції держави.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що складаються у сфері реалізації політичної функції держави.

Предметом дослідження є політична функція держави та її реалізація в Україні.

Методи дослідження. У підґрунтя методології дослідження, для вирішення окреслених завдань покладено комплексний підхід, який полягає у використанні системи філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів. Застосування загальнофілософського діалектичного методу дало змогу дослідити природу і сутність політичної функції держави; поєднання історичного та логічного – генезу її виникнення, становлення і розвитку (підрозділи 1.1, 1.2). Метод історизму

використовувався для визначення закономірностей і особливостей формування політичної функції держави в історичній ретроспективі (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 3.1). Цивілізаційний підхід сприяв дослідженню еволюції політичної функції держави, механізму, форм та юридичних засобів реалізації політичної функції держави, а також визначенню основних тенденцій розвитку політичної функції держави в Україні на сучасному етапі (підрозділи 1.2, 3.1). Метод класифікації використано для систематизації теоретико-методологічних ідей дослідження, а також для відображення специфіки окремих форм та юридичних засобів реалізації політичної функції держави (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3).

Визначенню цінності та призначення політичної функції держави для створення сприятливих умов визначення основних засад державної політики сприяв аксіологічний підхід (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1). На основі герменевтичного методу здійснювалося тлумачення юридичних норм, що регламентують суспільні відносини, які складаються у сфері реалізації політичної функції держави (1.2, 2.1, 2.3, 3.3). За допомогою системно-структурного методу розглянуто політичну функцію держави у поєднанні з іншими завданнями і функціями держави, як багаторівневу систему (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). Формально-логічний метод дозволив дослідити політичну функцію держави, використовуючи послідовність у характеристиці її суті, тотожність у порівнянні з іншими функціями, зв'язок між причиною та наслідками її виникнення і подальшої трансформації (1.2, 2.1, 2.2). Порівняльно-правовий метод пізнання використовувався як засіб розкриття спільних і відмінних рис політичної функції держави в Україні та країнах зарубіжжя (підрозділи 1.2, 3.3). На основі методу прогнозування визначено перспективи подальшого розвитку політичної функції держави в Україні на сучасному етапі в умовах глобалізації (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3). Крім того, у процесі дисертаційного дослідження застосовано критичний метод (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3), методи індукції та дедукції (підрозділ 1.1).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше у рамках монографічного дослідження здійснено аналіз основних теоретичних аспектів формування, трансформації та подальших перспектив розвитку політичної функції держави. На підставі цього отримано низку висновків та рекомендацій, які становлять науковий інтерес, а саме:

уперше:

– запропоноване авторське розуміння шляхів сучасної реалізації політичної функції держави в теоретико-правовому переосмисленні наукових категорій політичного розвитку, суспільно-політичної діяльності держави та місцевої регіональної політики, а також у практичній площині – через запровадження обов'язку узгодження стратегій політичного розвитку із чинними нормативно-правовими актами;

– на основі порівняльно-правового аналізу обґрунтовано доцільність удосконалення чинного законодавства шляхом внесення змін до дефінітивних норм, що визначають заміну правових термінопонять: «угода щодо регіонального розвитку» на «територіальний контракт»;

– визначено алгоритм реалізації політичної функції держави в умовах глобалізації, що ґрунтується на відмові від концепції «держава-опікун» (гарантії працедавця чи надання гарантованої соціальної допомоги), і впровадженні концепції «держава-працедавець» (підтримання активності на ринку праці, створення нових робочих місць тощо);

– розроблено проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики (щодо визначення термінів «політичний

розвиток», «місцева регіональна політика», визначення основних напрямів місцевої політики та шляхів її реалізації в умовах децентралізації влади)» та Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів»;

удосконалено:

– основні критерії, за якими характеризується політична функція держави, до яких відносять: державну ідеологію, наявність конфлікту між владою та суспільством (від масштабів конфлікту залежить суспільно-політичний розвиток держави), навички та механізми утримання влади, співпрацю між владою та суспільством, готовністю влади до прийняття ефективних загальнодержавних рішень;

– обґрунтування актуальних для сучасності складових елементів політичної функції держави, які полягають у: створенні безпечних умов життєдіяльності громадян, забезпеченні народовладдя, захисті прав і свобод громадян, забезпеченні державного суверенітету, формуванні політичної системи суспільства, створенні демократичних умов для самоврядування громадян, формуванні демократичної державної політики у різних сферах, захисті конституційного ладу, суверенітету та територіальної цілісності держави;

– положення про те, що на зміст, структуру і характер здійснення політичної функції держави безпосередньо впливає вироблення державної політики у відповідній сфері суспільних відносин: економічній, соціальній, інформаційній, культурній тощо;

набули подальшого розвитку положення про:

– політичну функцію держави, в якій виражається і конкретизується її політична сутність та соціальне призначення на кожному історичному етапі розвитку держави;

– зростання ролі політичної функції держави у зв'язку зі змінами, пов'язаними із суспільними перетвореннями та послідовним трансформуванням правової системи України до європейських стандартів;

– правові та організаційні форми реалізації політичної функції держави;

– перелік факторів, які сприяють трансформації політичної функції держави, до яких віднесені: децентралізація влади, підвищення ролі громадськості у прийнятті важливих політичних рішень (реалізація політичного права громадян на проведення мітингів, громадський контроль за діяльністю органів влади), реформування органів виконавчої та судової влади, переорієнтація державних та суспільних пріоритетів (суспільна активність, доступ до публічної інформації, спрощення бюрократичних процедур, тощо).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що положення, висновки і пропозиції, сформульовані та обґрунтовані у дисертації, сприяють удосконаленню концептуальних положень теорії та історії держави і права. Отримані результати аргументовані для використання в законотворчій діяльності й правозастосовній практиці державних органів та у перспективному удосконаленні реформ політичної функції держави в Україні. Зокрема, висловлені положення і сформульовані теоретичні концепції, уточнені визначення понять, наукових категорій тощо можуть бути використані: *у науковій сфері* – висновки та теоретичні положення певною мірою поглиблюють знання у вітчизняній теоретико-правовій науці з проблем становлення та розвитку політичної функції держави і можуть бути використані у подальших теоретико-правових дослідженнях законодавства України, внесенні змін і доповнень у чинне законодавство; *у правотворчості* – окремі положення дослідження можуть бути використані Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України при підготовці нових нормативно-правових актів або внесенні змін та доповнень у вже чинні норми для уніфікації законодавства України відповідно до європейських стандартів; *у навчальному процесі* – матеріали дисертації можуть бути застосовані у

підготовці навчальної та навчально-методичної літератури, на лекціях і практичних заняттях з навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Державне право зарубіжних країн», «Філософія права», «Конституційне право» (акт впровадження Львівського державного університету внутрішніх справ від 26.02.2017), під час написання відповідних підручників та посібників; у *правозастосовній сфері* – висновки та узагальнення, сформульовані в дисертації, можуть бути враховані у реформуванні правової системи в цілому та державної регіональної політики, зокрема, з метою запобігання можливих деформацій і помилок.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження обговорено та схвалено на засіданнях кафедри теорії та історії держави і права, конституційного та міжнародного права Львівського державного університету внутрішніх справ, де було виконано дисертацію. Основні положення, висновки та рекомендації оприлюднено у доповідях та тезах на наукових конференціях, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Діяльність підрозділів кримінальної міліції: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (м. Львів, 12.04.2013 р.); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 12.06.2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 27–28.09.2013 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правоохоронна діяльність: конституційні та адміністративно-правові аспекти» (м. Львів, 25.10.2013 р.); IV Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні» (м. Київ, 05.12.2013 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (м. Київ, 13-14.12.2013 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Філософські, теоретичні та методологічні проблеми юридичної науки в умовах євроінтеграції України» (м. Львів, 25.04.2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки» (м. Харків, 19–20.09.2014 р.); Всеукраїнському круглому столі «Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції» (м. Львів, 03.12.2015 р.); V Всеукраїнській науково-практичній конференції «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (м. Львів, 30.05.2016 р.); Науковому семінарі «Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ої річниці Конституції України)» (м. Львів, 24.06.2016 р.); Міжнародній науковій конференції «Принципи сучасного конституціоналізму та Основний Закон України. IX Тодиківські читання» (м. Харків, 4–5.11.2016 р.); II-му Всеукраїнському круглому столі «Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції» (м. Львів, 09.12.2016 р.); Регіональній науково-практичній конференції «Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні» (м. Львів, 16.12.2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі» (м. Львів, 23.12.2016 р.).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації відображено у двадцяти публікаціях, із них чотири статті опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна стаття – в іноземному науковому виданні, п'ятнадцять публікацій – у збірниках тез доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах і круглих столах.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують десять підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, а також списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 258 сторінок,

із яких 230 сторінок основного тексту та 21 – список використаних джерел (246 найменувань), 7 – додатки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** подано аргументацію актуальності теми дослідження, стан наукової розробки, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, охарактеризовано методологію дослідження, вказано наукову новизну одержаних результатів, їхнє практичне значення, зазначені відомості про основні публікації результатів дослідження.

Розділ 1 «Теоретико-методологічні характеристики політичної функції держави в контексті проблем теорії держави і права» складається з трьох підрозділів, у яких висвітлено питання фундаментальних орієнтирів наукового дослідження, таких як: основні положення, що визначають поняття політичної функції, аналіз окремих категорій, які доповнюють її характеристику, історичні та теоретичні аспекти виникнення, розвитку та існування предмету дослідження, а також визначено його методологічні засади.

У *підрозділі 1.1 «Понятійно-категоріальний апарат дослідження»* вказано, що політична функція держави повинна реалізовуватися на основі ключових понять та їхнього співвідношення з іншими категоріями, які мають на неї безпосередній вплив, такими як: «політика», «політична система», «політичний процес», «громадянське суспільство», «політична влада» тощо.

Політична функція держави є багатопланова, процес її формування відбувається поступово, у ході становлення, розвитку та удосконалення держави. Послідовність виникнення нових завдань, які стоять перед державою в ході суспільних перетворень, зміни політичної та економічної ситуації в країні, чинників зовнішньої політики і зумовлюють нові обрії у реалізації політичної функції держави, залежно від реальних умов життєдіяльності суспільства.

Серед сучасних наукових підходів до характеристики поняття політичної функції держави слід виділити два основних: системно-функціональний та інституційний.

Системно-функціональний підхід передбачає рівень забезпечення органами державної влади та місцевого самоврядування суспільних інтересів, ведення зовнішньої та внутрішньої політики відповідно до міжнародних стандартів на основі демократичних принципів, партнерських відносин, взаємної відповідальності, прийняття важливих державно-владних рішень враховуючи інтереси суспільства, вироблення системи забезпечення гарантій стабільного розвитку держави, прав і свобод громадян, належного рівня відповідальності усіх членів суспільства, держави та органів державної влади.

Інституційний підхід визначає таку прозору діяльність усіх державно-владних інститутів, яка б забезпечила публічний доступ громадськості до їх функціонального розвитку, прийняття рішень, взаємодії, політичної свідомості, політичної культури у розвитку їх взаємовідносин.

Політична функція держави є фундаментом для створення сприятливих умов визначення основних засад державної політики у сфері економіки, культури, соціального розвитку, охорони навколишнього природного середовища тощо, вирізняється динамічністю та гнучкістю у процесі власної реалізації. Політична функція створює в суспільстві певний клімат, що сприяє розвитку інших напрямів діяльності держави, які водночас здійснюють вплив на політичну функцію.

Підрозділ 1.2 «Стан історико-теоретичного формування теорії політичної функції держави» констатує, що ідея функцій держави була сформульована ще в перших державно-правових концепціях доби Античності в працях Платона та Аристотеля під час вивчення держави як організації політичної влади, покликаної врегульовувати суспільні відносини. Однак свого цілісного науково-теоретичного оформлення набула лише в XVII–XVIII ст.ст., коли питання було не стільки про основні напрями діяльності тієї чи іншої конкретної держави, а про функції держави як цілісної організації публічної влади, які випливають із самого поняття державності, без яких її не можна ні уявити, ні дослідити. В подальшому представники англійської філософії Дж. Локк та Т. Гоббс вважали, що основний акцент щодо функцій держави в цілому та політичної, зокрема, був спрямований на проблематику прав людини та поділу державної влади. Це виявлялося у захисті громадян від зовнішніх загроз, що реалізовувався як засобами зовнішньої політики, так і шляхом нарощуванням внутрішнього військового потенціалу.

Наступний етап розвитку політичної функції держави охоплює радянський період функціонування юридичної науки. Його характерною рисою є те, що політична функція не виділялася як окрема функція держави, а ототожнювалася з охоронною, що свідчило про державу лише як суб'єкта охорони державного і суспільного ладу, державних інтересів, які були вищими за загальнолюдські цінності.

Сучасний етап розпочинається з 90-х рр. XX ст. та триває дотепер і характеризується переосмисленням традиційного вчення, вказаного вище. Так, на сьогодні, зміст політичної функції держави полягає у створенні сприятливих умов для охорони конституційного ладу, законності, правопорядку, розвитку національної самобутності тощо.

У *підрозділі 1.3 «Методологічні засади дисертаційного дослідження»* визначено основні методи дослідження. Так, застосування діалектичного методу наукового пізнання забезпечило дослідження причин і наслідків взаємовпливу людини і політики, політичної діяльності, природи і сутності політичної функції держави, поєднання історичного та логічного у її генезі, становленні і розвитку. З допомогою історичного методу здійснена класифікація функцій держави, підпорядкованих задоволенню потреб суспільства загалом та окремих його груп на кожному етапі людської цивілізації. Методом моделювання здійснено прогнозування прямих та побічних способів і форм зовнішнього та внутрішнього впливу на політичну функцію держави. Метод класифікації використано для систематизації теоретико-методологічних ідей дослідження, а також для відображення специфіки окремих форм та юридичних засобів реалізації політичної функції держави. Аксиологічний підхід, як напрям методології, дав змогу глибше та об'ємніше розглянути соціальну сутність політичної функції держави, її характерні риси, здатність та мотивованість регулювання суспільних відносин. Антропологічний підхід застосовано для комплексного осмислення ролі людини у правовій дійсності та у реалізації політичної функції держави у сфері забезпечення та захисту прав і свобод людини. Діяльнісний підхід допоміг охарактеризувати діяльність держави в політичній сфері, що є основою для ефективної реалізації й інших функцій держави, та її вплив на економічну, соціальну, культурну та інші сфери розвитку суспільства.

На основі герменевтичного методу здійснене тлумачення юридичних норм, що регламентують суспільні відносини, які складаються у сфері реалізації політичної функції держави. Системний метод пізнання сприяв аналізу політичної функції держави як системи взаємопов'язаних елементів: понять, принципів, норм та способів функціонування в сучасний період розвитку. Застосування структурно-

функціонального методу в даному дослідженні спричинило виокремлення елементів системи, якими і є політична функція держави в системі функцій держави, та й політичної системи суспільства загалом. У межах застосування синергетичного методу проаналізовано видозміну політичної функції держави як нестійкої системи під впливом інших політичних, економічних, соціальних та інших явищ.

У Розділ 2 «Теоретико-правові засади розуміння політичної функції сучасної держави та механізму її реалізації в Україні» включено три підрозділи, в яких подана характеристика сутності правового поняття політичної функції сучасної держави, її взаємозв'язок з традиційними та новими функціями держави, структура та механізм її реалізації в сучасних умовах розвитку суспільства.

У підрозділі 2.1 «Поняття та сутність політичної функції держави та її взаємозв'язок з іншими державними функціями» визначено, що політична функція Української держави – це один із головних напрямів діяльності держави, який характеризує рівень реалізації її громадянами через органи державної влади та місцевого самоврядування шляхом внутрішньополітичного та зовнішньополітичного розвитку держави на основі системно-функціонального та інституційного підходів у сфері ефективного функціонування політичної системи, досягнення політичної стабільності, прозорої діяльності державно-владних механізмів на основі демократії, забезпечення прав і свобод громадян, національних інтересів та національної безпеки. Сутністю цієї функції є раціональна діяльність суспільства та органів державної влади, направлена на досягнення загальної суспільної мети – добробуту громадян.

Загалом функції держави диференційовані на дві групи: внутрішні і зовнішні. Політична функція держави детермінована як у першій, так і у другій групі. До внутрішніх відносять: внутрішньополітичну, правову, адміністративну (організаційну), правопорядку, економічну, соціальну, культурно-освітницьку, виховну. До зовнішніх – охоронну, зовнішньополітичну, тобто підтримання міжнародних зв'язків з іншими державами та міжнародними організаціями. Політична функція держави тісно пов'язана із соціумом та його сферами, де вона відтворюється в тій чи іншій мірі. Поряд із вищевказаними традиційними функціями, враховуючи глобалізацію та транснаціоналізацію, виникають нові функції держави, такі як: екологічна, інформаційно-комунікативна, міграційна, демографічна, сталого розвитку, євроінтеграційна та інші. Їхня взаємодія з політичною функцією ґрунтується на з'єднанні публічних та приватних інтересів держави, де захисту потребують загальнолюдські цінності, політична та економічна стабільність, екологічна безпека держави, зростання соціального розвитку.

У підрозділі 2.2 «Структура політичної функції держави: елементи та їх взаємодія» визначено, що до структури політичної функції держави входять такі складові елементи: 1) забезпечення народовладдя, що включає в себе право контролю за здійсненням державної влади і реалізацією прийнятих рішень; 2) захист прав і свобод людини в державі; 3) забезпечення державного суверенітету, визначення правового статусу конкретних територій та управління ними; 4) формування політичної системи суспільства; 5) створення демократичних умов для самоорганізації і самоврядування в межах розбудови громадянського суспільства; 6) формування державної політики у різних сферах; 7) захист конституційного ладу від його насильницької зміни чи повалення, а також територіальної цілісності держави; 8) попередження суспільних небезпек.

Забезпечення народовладдя передбачає вільне волевиявлення громадян при реалізації свого виборчого права у виборах органів державної влади. Органи державної влади зобов'язані забезпечити своїм громадянам реалізацію їхніх прав і свобод через функціонування державних інститутів. Демократія має два напрями розвитку: інструментальний та нормативний. Інструментальний напрям застосовується як засіб для досягнення інших цілей (сталого розвитку держави, безпеки, свободи). Нормативний напрям встановлює єдину державну систему, яка надає можливість громадянам реалізовувати свої права та брати активну участь у формуванні політики держави. Захист прав і свобод людини в державі означає функціонування системи загальних міжнародних стандартів захисту прав людини, імplementованих у національне законодавство. Державний суверенітет визначається двома аспектами: зовнішнім і внутрішнім. Зовнішній аспект полягає у незалежності прийняття державно важливих рішень без втручання та впливу інших держав та міжнародних організацій. Внутрішній – проявляється у самостійному та незалежному прийнятті рішень органами державної влади щодо функціонування державних інститутів та ефективного веденні державної політики. Розвиток інтеграційних процесів, розширення економічного співробітництва, взаємовигідне продовження співпраці з іншими країнами на підставі міжнародних договорів, створення міжнародних норм щодо міжнародної безпеки дещо звужує саме поняття суверенітету, оскільки волевиявлення держави, що наділене суверенітетом, залежить від багатьох зовнішніх факторів. Дотримання демократичних принципів неможливе без децентралізації влади, оскільки прийняття важливих рішень на місцях без узгодження із центральними органами влади дозволить швидко та ефективно забезпечувати першочергові потреби адміністративно-територіальних одиниць (будівництво нових доріг, шкіл, дитячих садків, інфраструктури в цілому).

Захист конституційного ладу в державі передбачає високий рівень суспільної безпеки, яка охоплює низку організаційних, правових та виховних заходів, які здійснюються органами державної влади та самими громадянами, з метою підвищення суспільного рівня життя людей, соціальних груп, а також для запобігання їх маргіналізації та соціальній ізоляції.

У підрозділі 2.3 «Механізм, форми та юридичні засоби реалізації політичної функції держави в Україні» зауважено, що значний вплив на механізм реалізації політичної функції держави здійснює політичний інтерес, який є основною рушійною силою, причиною і метою політичної діяльності. Усвідомлення політичного інтересу, формування мотивів та вироблення цілей закінчуються його реалізацією, яка має наступні напрями: 1) стимулювання політичної активності суб'єктів політики; 2) спрямування політичної активності на організацію суспільства через політичну владу, узгодження суперечливих і конфліктних ситуацій між різними соціальними групами; 3) формування цілей політичної функції сучасної демократичної держави. Механізм реалізації політичної функції держави є комплексом взаємопов'язаних і взаємодіючих юридичних передумов, нормативно-правових засобів та загальносоціальних стандартів, які створюють належні юридичні та фактичні можливості для повноцінного врахування кожної складової політичної функції держави.

Під формами реалізації політичної функції держави слід розуміти способи практичної діяльності уповноважених на це ланок механізму держави, що спрямовані на втілення в життя державної політики і поставлених перед державою політичних цілей. Форми реалізації політичної функції можуть бути правовими та неправовими (організаційними). Правові форми політичної функції держави пов'язані зі створенням, реалізацією і охороною правових норм і включають в себе правотворчу, правозастосовну

(правовиконавчу) та правоохоронну діяльність, які наділені такими основними ознаками: по-перше, це усвідомлений, цілеспрямований, активний вплив на політичну сферу суспільного життя; по-друге, це юридична діяльність, адже вона обов'язково пов'язана з виданням правових актів, а також породжує для її учасників юридичні наслідки; по-третє, це діяльність спеціально уповноважених суб'єктів для виконання усіх видів політичної функції; по-четверте, це діяльність легальна і процедурно оформлена. Організаційні форми здійснення політичної функції держави носять допоміжний характер щодо правових форм, і передбачають: організаційно-регламентуючу діяльність (пов'язана з організацією функціонування органів держави, спрямована на вирішення політичних завдань); організаційно-господарську діяльність (покликана забезпечити матеріальну сторону здійснення політичної функції); організаційно-ідеологічну діяльність (ідеологічне забезпечення виконання політичної функції держави, роз'яснення чинних норм і правил, формування громадської думки).

Юридичні засоби реалізації політичної функції держави полягають у створенні правових норм та обов'язку держави здійснювати державно-правову діяльність на їх основі, враховуючи міжнародні стандарти захисту прав людини, міжнародний правопорядок та європейські цінності.

Розділ 3 «Реалізація та основні тенденції розвитку політичної функції української держави в умовах глобалізації» поділений на чотири підрозділи, які спрямовані на з'ясування трансформаційних перетворень політичної функції держави в сучасних умовах розвитку людської цивілізації загалом та українського суспільства, зокрема, враховуючи основні напрями її реалізації.

У підрозділі 3.1 «Забезпечення державного суверенітету» охарактеризовано, що це є складова політичної функції держави. Зовнішня її сторона спрямована на підтримання державного суверенітету і територіальної цілісності, створення авторитетного іміджу країни на міжнародній арені, зростання її рейтингу у відносинах зі світовим співтовариством, забезпечення світового порядку шляхом дотримання норм міжнародного права з метою уникнення глобальних конфліктів. Український народ виступає гарантом державного суверенітету, оскільки будь-яке обмеження незалежності держави чи верховенства влади означає порушення інтересів народу, а, отже, створює передумови внутрішніх чи міжнародних конфліктів. Принцип суверенітету встановлює загальну модель співвідношення влади народу і державної влади. Згідно з цією моделлю взаємодії, влада народу тлумачиться як верховна щодо тієї влади, якою наділяється держава й органи публічної влади. Забезпечення державного суверенітету виступає гарантом внутрішньої і зовнішньої безпеки держави, підвищення соціального добробуту громадян, забезпечення конституційного ладу в державі, політичної стабільності тощо.

Основні напрями забезпечення державного суверенітету України полягають у: гарантуванні стабільності форми Української держави (парламентсько-президентська республіка); демократизації політико-правового режиму (запровадження інститутів громадського контролю за діяльністю органів державної влади та органів місцевого самоврядування, реформатування системи стримувань і противаг між законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади і главою держави, забезпечення дієвих механізмів реалізації права територіальних громад самостійно вирішувати питання місцевого значення тощо); удосконалення системи конституційних гарантій основ державного ладу України, забезпечення цілісно організованої та ефективної системи державної влади на всіх рівнях (повернення довіри громадян шляхом надання гарантій справедливого розгляду справ, виконання судових рішень, швидкого реагування правоохоронних органів на злочини та правопорушення); зміцнення економічного,

культурного, соціального, політичного та екологічного потенціалу держави (залучення інвестицій, створення державних програм у соціальній та освітній сферах).

У підрозділі 3.2 «Сучасні вимоги щодо забезпечення народовладдя» визначено, що народовладдя передбачає організацію чесних виборів представницьких органів держави, які уповноважені від імені народу здійснювати державну владу в країні; органів місцевого самоврядування, через які жителі адміністративно-територіальних одиниць вирішують справи місцевого значення; безпосередню участь народу в здійсненні влади через іншу форму безпосередньої демократії – референдум. На становлення й розвиток народовладдя впливає не лише держава, державна влада та її структури, а й інші інститути, зокрема політичні партії, громадські об'єднання тощо. Проте лише держава володіє суверенною владою, є уособленням суверенітету народу й суверенітету нації та постає результатом реалізованого права на самовизначення. До того ж держава здатна задовольняти загальнолюдські потреби, має спеціальний апарат, який забезпечує виконання державних функцій, а також створення належних організаційно-правових і матеріально-фінансових умов функціонування механізму народовладдя.

Народовладдя ототожнюється з поняттям демократії, оскільки в основі демократії і лежить влада народу, як одна із найкращих систем політичного устрою. Однак сучасному народовладдю притаманний ряд загроз, які полягають у: диктатурі більшості, нетолерантності, патології влади, анархії, впливу автократичних та тоталітарних тенденцій, відсутності плюралізму, соціальної пасивності, економічного та міжнародного становища держави. Диктатура більшості визначається як ступінь, в якому позиція більшості визнається правомірною, і в яких випадках потрібно враховувати позицію меншості. Негативним явищем для розвитку демократії є відсутність суспільної довіри до влади. Припинення взаємозв'язку між владою та суспільством призводить до формування політичної еліти, однак негативно буде сприйматися більшою частиною суспільства, що посилює негативне ставлення до основних інститутів демократії таких як: парламент, уряд, органи місцевого самоврядування.

У підрозділі 3.3 «Реалізація політичної стабільності та забезпечення національної безпеки» зауважено, що для досягнення політичної стабільності держава повинна виявляти й узгоджувати інтереси державно-правових і політичних інститутів під час прийняття державних рішень, своєчасно виявляти джерела загострення соціальної напруженості та використовувати державно-правові механізми для вирішення на демократичній основі соціальних протиріч.

Для сучасного забезпечення політичної стабільності в Україні потрібно консолідувати усі зусилля у таких напрямках: взаємодії влади та суспільства, контролю громадськості за діяльністю влади для попередження зловживань, максимального врахування інтересів соціальних груп, використання демократичних форм політичної боротьби, ефективного функціонування державних механізмів діяльності публічної влади.

Форми здійснення політичної функції у напрямі реального забезпечення національної безпеки сучасної держави є відповіддю на сучасні загрози національній безпеці. Політична функція держави щодо забезпечення національної безпеки полягає у гарантуванні безпеки у військово-силовій (модернізація військово-технічного потенціалу), екологічній, економічній, політичній, інформаційній сферах або об'єктів захисту, відповідно до стратегії територіальної, екологічної, економічної, політичної та інформаційної безпеки держави за умови виникнення негативних тенденцій щодо створення потенційних або реальних загроз національним інтересам.

У підрозділі 3.4 «Основні напрями удосконалення реалізації політичної функції держави в Україні» визначено, що важливим напрямом політичного розвитку Української держави є її суспільно-політична діяльність, для реалізації якої держава повинна визначити наступні пріоритети: по-перше, – забезпечення якості функціонування інститутів влади та розбудови партнерського діалогу між цими інститутами та територіальними громадами; по-друге, – виховання якості людського капіталу, будівництво та модернізація технічної і суспільної інфраструктури; по-третє, – розвиток сектора послуг; по-четверте, – підвищення рівня розвитку регіонів, особливо сільських місцевостей.

Для ефективної реалізації політичної функції держави та пов'язаної з нею суспільно-політичної діяльності розроблено і обґрунтовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства України у сфері здійснення державної регіональної політики, а саме запропоновано законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики» та до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів». Створення проекту закону обумовлене необхідністю законодавчого закріплення правових понять «політичний розвиток», «місцева політика (політика міста)», «територіальні контракти», оскільки для ефективної реалізації державної регіональної політики законодавчо закріплена характеристика вказаних понять є вкрай необхідна. Внесення змін зумовлене також приведенням внутрішнього національного законодавства до європейських стандартів з метою подальшої перспективи входження України до Європейського Союзу.

Політичний розвиток – це тривалий та безупинний процес, який характеризується взаємодією політичних, економічних та соціальних інститутів держави й суспільства, враховуючи політико-соціальну узгодженість влади та інтересів різних соціальних груп, забезпечення прав та свобод громадян шляхом надання їм гарантій соціальної захищеності на загальнодержавному, регіональному та локальному рівнях, вироблення стратегії врегулювання внутрішньодержавних та зовнішньодержавних відносин з урахуванням захисту національних інтересів. Мета політичного розвитку полягає у забезпеченні стабільності таких основних напрямів діяльності держави, як: суспільно-політична, регіонально-політична, аграрно-промислова, охорони навколишнього природного середовища, охорони здоров'я громадян, зменшення безробіття, підтримання інноваційних технологій у виробництві та сільському господарстві, сприяння у розвитку підприємництва.

Суспільно-політична діяльність, як напрям політичного розвитку полягає в наближенні менш розвинутих територіальних одиниць до більш розвинених. Особливо це стосується сільських місцевостей, промислових територій та регіонів, які часто потерпають від природних катаклізмів (повеней, пожеж) чи мають демографічні особливості (мала чисельність населення).

До регіонально-політичної діяльності як напряму політичного розвитку відносять: доступ до Інтернету у кожному регіоні держави, розвиток новітніх технологій, розвиток транспортної та енергетичної інфраструктури, розвиток господарської діяльності, доступ до навчання.

Місцева політика – це сукупність заходів, які здійснюються державними органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, спрямована на всебічний розвиток міст шляхом: створення оптимальних механізмів співпраці держави, місцевої влади та суспільства (окремих громадян та громадських організацій) у межах партнерських відносин, запобігання при цьому надмірній урбанізації, стимулювання росту інноваційних технологій, залучення інвестицій, покращення транспортного сполучення, співпрацю міст у всіх сферах суспільної діяльності, з урахуванням зміни клімату,

розширення меж міст, наявності чи відсутності природних ресурсів тощо. Основні напрями здійснення місцевої політики: визначення шляхів її ефективної реалізації в умовах децентралізації влади; аналіз та вивчення найважливіших напрямів розвитку міст; забезпечення конкурентоспроможної господарської діяльності державних та приватних одиниць господарювання; забезпечення екологічної безпеки міст та спрямованість на енергетичну незалежність; зміцнення потужності міст та їх урбанізованих частин щодо стабільного розвитку, створення нових робочих місць та підвищення якості життя мешканців; ревіталізація суспільно, економічно та фізично зруйнованих міських осередків; проведення консультацій та співпраця з суспільними та господарськими партнерами (у випадку укладення договорів державно-приватного партнерства).

ВИСНОВКИ

У підсумку завершення дисертаційного дослідження сформульовано низку узагальнень, теоретичних положень, пропозицій, які мають важливе наукове та прикладне значення, а саме:

1. Парадигма політичної функції держави – одна з найважливіших і водночас найбільш складних проблем сучасної юриспруденції. Визначення її поняття, системи та генези мають досліджуватись не лише з погляду сучасних державно-правових концепцій, але й в історико-правовому вимірі. Звернення до теоретико-правових джерел формування уявлень про політичну функцію держави видається не лише методологічно обґрунтованим, а й логічно необхідним кроком у процесі комплексного науково-юридичного осмислення поняття та системи функцій держави.

Фундаментом при побудові єдиної цілісної теорії політичної функції держави стала вихідна політико-правова наукова категорія, як: політична функція держави – це об'єктивно необхідна, цілеспрямована діяльність держави, яка має визначену форму і методи функціонування суспільних відносин, в яких виражається і конкретизується її політична сутність та соціальне призначення на одному історичному етапі розвитку держави. Цей напрям діяльності забезпечується комплексним впливом всього механізму держави як системи державних органів, підприємств, установ, організацій, нормативних, організаційних, матеріально-фінансових засобів та інших інструментів у ефективній взаємодії.

У сучасному державознавстві всі функції держави, що відображають її діяльність у різних сферах, розглядають як системну цілісність, і у своїй сукупності, разом з іншими державними і недержавними інституціями формують політичну систему держави і суспільства.

2. На зміст, структуру і характер реалізації політичної функції держави істотний вплив здійснює історична спадщина її становлення та розвитку, а також її сучасна трансформація в умовах політичних, соціально-економічних та інтеграційних процесів в державі та суспільстві.

Теорія функцій держави у своєму розвитку пройшла три основних етапи: перший етап можна охарактеризувати як становлення теоретичних знань щодо функцій держави у політико-правовій думці XIX – поч. XX ст.; другий етап охоплює радянський період розвитку юридичної науки; третій етап розпочинається з 90-х рр. XX ст. та триває до тепер, характеризується переосмисленням традиційного вчення щодо функцій держави.

Безпосередньому процесу реалізації політичної функції держави передують вироблення державної політики у відповідній сфері суспільних відносин: правовій, економічній, соціальній, інформаційній, культурній та інших. В цих аспектах і проявляється безпосередня політична сутність функціональної діяльності держави.

3. Методологічні засади дослідження складають системний та комплексний підхід до аналізу політичної функції держави та її реалізації в Україні. Основна цінність політичної функції держави полягає в тому, що з точки зору екзистенціалізму вона пов'язана із стабільністю і тривалістю свого розвитку, можливістю держави протистояти як внутрішнім так і зовнішнім загрозам, використовуючи інтердисциплінарні наукові дослідження. Розвиток політичної функції держави багато в чому залежить від моделі і методів діяльності державної влади та її впливу на суспільні відносини, рівня розвитку демократії в державі, впливу місцевого самоврядування на прийняття державно-владних рішень, ступеня участі громадян у демократичних процесах держави, тощо.

4. Основними елементами політичної функції держави є: забезпечення народовладдя; захист прав і свобод людини в державі; забезпечення державного суверенітету, визначення правового статусу конкретних територій та управління ними; формування політичної системи суспільства; створення демократичних умов для самоорганізації і самоврядування, а також формування громадянського суспільства; формування державної політики у різних сферах; захист конституційного ладу від його насильницької зміни чи повалення, а також територіальної цілісності держави. Ефективне функціонування вказаних елементів неможливе без їхнього тісного взаємозв'язку, оскільки реалізація політичної функції визначає дотримання демократичних принципів життєдіяльності суспільства, органів державної влади, держави в цілому та окремо взятих регіонів з метою стабільного політичного розвитку, незалежності у зовнішньополітичній діяльності, забезпечення правопорядку.

5. У сучасних політико-правових та соціальних умовах політична функція держави насамперед спрямована на створення демократичного суспільства, забезпечення його єдності як цілісного соціального організму. Подальший розвиток України пов'язаний не лише з вирішенням цілого ряду поточних проблем у галузі права та державотворчої діяльності, а й з формуванням комплексної програми розвитку Української держави, яка містила б фундаментальні основи розвитку держави, удосконалення засобів й механізмів реалізації політичної функції держави, створення системи координації діяльності органів публічної влади, їх посадових і службових осіб, яка знаходиться у безпосередньому взаємозв'язку і співвідноситься з конституційно визначеною сутністю Української держави.

Механізм реалізації політичної функції держави за своєю сутністю виступає єдиним, цілісним і самостійним явищем політичної системи, є комплексом взаємопов'язаних і взаємодіючих юридичних передумов, нормативно-правових засобів та загальносоціальних умов, які створюють належні юридичні та фактичні можливості для повноцінного здійснення кожної складової політичної функції держави.

Для ефективного та легітимного функціонування механізму, необхідно конституційно-правове врегулювання діяльності суб'єктів, що реалізують політичну функцію Української держави. Створення та функціонування державного органу потребує правової основи, тобто видання спеціального нормативно-правового акту. Сукупність нормативно-правових актів, що регулюють суспільні відносини між суб'єктами в сфері реалізації ними політичної функції держави, є нормативним фундаментом механізму реалізації політичної функції держави та її реалізації в Україні.

6. В умовах євроінтеграційних перетворень особливої актуальності набуває розвиток державної регіональної політики як напряму вироблення внутрішньої політики в контексті реалізації політичної функції держави.

Політична функція держави за своєю структурою і суттю є явищем багатозначним у темпоральному вимірі. Одним із проявів цієї функції є визначення лінії політичного розвитку в окремих секторах суспільного життя. Структура політичної функції держави включає наступні елементи: дотримання принципу народовладдя, захист прав і свобод громадян, захист державного суверенітету, забезпечення ефективного функціонування політичної системи суспільства, формування громадянського суспільства та політики держави в умовах демократії, захист конституційного ладу та територіальної цілісності держави та суспільства.

7. Істотний вплив на політичну функцію Української держави мають глобалізаційні процеси, які трансформують її реалізацію у нових геополітичних умовах, до яких відносять: розвиток вільного ринку, сучасних засобів транспорту, телекомунікацій, транснаціональних корпорацій. Такий вплив є позитивним і негативним. Позитивний вплив характеризується інтегруванням у європейський простір для підвищення конкурентоспроможності на ринку праці, захистом прав та інтересів фізичних, юридичних осіб та держави відповідно до міжнародних стандартів, розширення інвестиційних можливостей для іноземного капіталу, доступ до міжнародних ринків вільної торгівлі. Негативний вплив проявляється у зменшенні податкових надходжень у державний бюджет у випадку входження транснаціональних компаній на український ринок, знищення навколишнього природного середовища, узалежнення економіки держави від закордонного капіталу, тиск міжнародних організацій на державу у сфері зменшення тарифів щодо створення вигідних умов для капіталовкладень.

Політичний розвиток у сфері реалізації місцевої політики є вагомим чинником у сфері удосконалення політичної функції держави, оскільки міста є зовнішнім виявом, дзеркальною проекцією ведення внутрішньої політики держави. Основні критерії розвитку політики міст повинні бути направлені на підвищення якості життя в місті, де центром уваги виступає громадянин, його житель. Для цього потрібно направити потенціал розвитку на врахування унікальної історико-культурної спадщини, природних ресурсів та розташування кожного окремо взятого міста для забезпечення його всебічного розвитку та реалізації права його жителів на гідні комфортні умови життя. В межах децентралізації основні дії місцевої влади в цій сфері повинні бути направлені на: вироблення механізмів співпраці усіх державних та недержавних структур міста; залучення на партнерських засадах громадян, громадських організацій та суспільства в цілому до співпраці з розвитку міст; відновлення зруйнованих та занедбаних територій; охорону природного середовища та збереження краєвиду міст; вжиття заходів щодо протидії економічному занепаду міст.

8. Безпосередній вплив на становлення та розвиток народовладдя, як складової політичної функції, здійснює держава. Привертає увагу те, що поряд із державою участь у вирішенні багатьох питань народовладдя беруть й інші інститути, зокрема, такі елементи політичної системи, як політичні партії, громадські об'єднання тощо.

Основними чинниками реалізації народовладдя є наявність правових (удосконалення чинного законодавства), ідеологічних (поширення ідеї лібералізму, повалення пострадянських стереотипів, формування почуття національного патріотизму), економічних (належна фінансова база), силових (застосування примусу при виникненні соціальних конфліктів, формування почуття суспільної безпеки) та інформаційних (свобода ЗМІ, формування демократичних цінностей) складових.

9. Для забезпечення стабільності Української держави та її національної безпеки потрібно налагодити та скоординувати діяльність як політичних так і економічних чинників, таких як: гарантування легітимної, ефективної та прозорої діяльності влади;

зміцнення внутрішнього потенціалу держави (національної економіки); зменшення ступеня суспільної напруги шляхом налагодження публічного правопорядку; вироблення ефективно діючих та відкритих до потреб громадян інститутів громадянського суспільства; впровадження лише незначних, а не кардинально структурних змін в механізмі діяльності держави; зменшення рівня корупції; створення привабливого клімату для розвитку підприємництва та залучення інвестицій; оптимізація системи місцевого самоврядування в Україні; територіальна інтеграція; підвищення ролі органів місцевого самоврядування у прийнятті самостійних рішень; ідеологічна деполяризація (об'єднання протилежних ідеологічних напрямів та засобів розвитку суспільства); підвищення толерантності та політичної поміркованості у відносинах між політичними силами.

10. Запропоновано законопроект «Про внесення змін до Закону України «Про засади державної регіональної політики (щодо визначення термінів «політичний розвиток» та «місцева регіональна політика») та Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів», що обумовлений необхідністю законодавчого закріплення правових понять «політичний розвиток», «місцева політика (політика міст)», «територіальні контракти» в межах реалізації політичної функції держави. Характеристика вказаних понять на законодавчому рівні зумовлена чітким встановленням алгоритму дій у сфері реалізації державної політики. Внесення таких змін направлене на приведення внутрішнього національного законодавства у відповідність до європейських інтеграційних процесів з метою подальшої перспективи входження України до Європейського Союзу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Кузенко У.І. Політична функція сучасної держави: поняття, зміст, структура // Науковий фаховий журнал «Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. № 28. Ч. 2. Т. 1. С. 23–26.
2. Кузенко У.І. Місце і роль політичної функції у системі функцій сучасної держави // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Юриспруденція». 2014. № 9-2. Т. 1. С. 23–26.
3. Кузенко У.І. Трансформація державного суверенітету в умовах глобалізації: загальнотеоретичний аспект // Право і суспільство: науковий фаховий журнал. 2016. № 6. С. 14–19.
4. Кузенко У.І. Форми реалізації політичної функції держави: поняття, види // Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 29–33.
5. Kuzenko U.I. Political interest in the mechanism of realization the political functions of the state // *Legea si Viata*. 2017. № 7. С. 34–39.
6. Кузенко У.І. Правові засади діяльності кримінальної міліції як суб'єкта забезпечення правоохоронної політики держави в сучасних умовах та шляхи їх удосконалення // Діяльність підрозділів кримінальної міліції: сучасний стан та перспективи вдосконалення: тези доповідей та повідомлень учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 12 квітня 2013 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2013. С. 142–146.
7. Кузенко У.І. Еволюція політичної функції держави в епоху глобалізації // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 12 червня 2013 р.). Львів: Інститут права та психології НУ «Львівська політехніка», 2013. С. 173–175.

8. Кузенко У.І. Функції держави: поняття, структура та ознаки // Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 27–28 вересня 2013 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2013. С. 24–26.

9. Кузенко У.І. Конституційні основи правоохоронної діяльності у сфері захисту державного суверенітету і територіальної цілісності України // Правоохоронна діяльність: конституційні та адміністративно-правові аспекти: Всеукраїнська науково-практична конференція (м. Львів, 25 жовтня 2013 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2013. С. 152–154.

10. Кузенко У.І. Основні форми реалізації політичної функції держави у сфері забезпечення та захисту прав і свобод людини в Україні // Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні: збірник матеріалів IV Всеукраїнської науково-теоретичної конференції: у 2 ч. (м. Київ, 5 грудня 2013 р.). К.: Нац. акад. внутр. справ, 2013. Ч. 1. С. 81–83.

11. Кузенко У.І. Вплив глобалізації на трансформацію політичної функції сучасної держави // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: міжнародна науково-практична конференція (м. Київ, 13–14 грудня 2013 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2013. С. 9–12.

12. Кузенко У.І. Універсалізація права як інтегральний чинник впливу на розвиток інститутів народовладдя // Філософські, теоретичні та методологічні проблеми юридичної науки в умовах євроінтеграції України: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 25 квітня 2014 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2014. С. 384–388.

13. Кузенко У.І. Структура політичної функції сучасної держави // Пріоритетні напрями розвитку сучасної юридичної науки: міжнародна науково-практична конференція (м. Харків, 19–20 вересня 2014 р.). Х.: ГО «Асоціація аспірантів юристів, 2014. С. 8–10.

14. Кузенко У.І. Досягнення політичної стабільності та забезпечення національної безпеки як важлива складова політичної функції Української держави // Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції: тези доповідей, виступів і повідомлень учасників Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 3 грудня 2015 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2015. С. 101–105.

15. Кузенко У.І. Забезпечення прав і свобод людини як важлива складова політичної функції держави // Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 30 травня 2016 р.). Львів: Інститут права та психології НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 63–65.

16. Кузенко У.І. Конституційно-правові засади політичної функції Української держави // Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики (до 20-ої річниці Конституції України): матеріали наукового семінару (м. Львів, 24 червня 2016 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 193–197.

17. Кузенко У.І. Захист прав і свобод людини як важливий принцип конституціоналізму та невід'ємна складова політичної функції держави // Принципи сучасного конституціоналізму та Основний Закон України. IX Тодиківські читання: збірка тез наукових доповідей і повідомлень Міжнародної наукової конференції (м. Харків, 4–5 листопада 2016 р.) / за заг. ред. проф. А. П. Гетьмана. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Х.: ТОВ «Видавництво «Права людини», 2016. С. 150–151.

18. Кузенко У.І. Реалізація політичної функції держави в умовах євроінтеграції України // Державотворення та правотворення в контексті євроінтеграції: тези доповідей,

виступів і повідомлень учасників II-го Всеукраїнського круглого столу (м. Львів, 9 грудня 2016 р.). Львів: ПП «Видавництво «БОНА», 2016. С. 102–105.

19. Кузенко У.І. Основні форми реалізації політичної функції Української держави у сфері забезпечення та захисту прав і свобод людини в умовах проведення конституційної реформи // Теоретико-прикладні проблеми правового регулювання в Україні: тези регіональної науково-практичної конференції (м. Львів, 16 грудня 2016 р.) / упор. В. К. Гришук. Львів: ЛьвДУВС, 2016. С. 261–264.

20. Кузенко У.І. Захист інформаційного суверенітету як важлива складова політичної функції держави // Проблеми застосування інформаційних технологій, спеціальних технічних засобів у діяльності ОВС і навчальному процесі: збірник наукових статей за матеріалами доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 23 грудня 2016 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 64–69.

АНОТАЦІЇ

Кузенко У.І. Політична функція держави та її реалізація в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень. – Приватний вищий навчальний заклад Університет Короля Данила, Івано-Франківськ, 2018.

Здійснено загальнотеоретичний аналіз політичної функції як однієї з важливих стратегічних функцій держави, що забезпечує політичну стабільність, здійснення владних повноважень, вироблення державної політики в інтересах людини і суспільства. Такий підхід базується на тому, що змістом цієї функції є упорядкування відносин у політичній сфері суспільства і створення сприятливих умов для ефективної життєдіяльності як політичної системи в цілому, так і окремих її елементів. Визначено роль і місце політичної функції у системі функцій держави.

Запропоновано авторське визначення політичної функції Української держави як загального, об'єктивно необхідного, нормативно визначеного напрямку її діяльності з урегулювання сфери політичних відносин, вироблення, реалізації й гарантування внутрішньої і зовнішньої політики держави, створення умов та інститутів для розвитку народовладдя, забезпечення умов для розвитку і функціонування політичної системи суспільства, створення механізмів досягнення політичної стабільності, забезпечення національної безпеки та державного суверенітету з метою формування в Україні європейського громадянського суспільства, а також розбудови демократичної, соціальної, правової держави.

Охарактеризовано форми реалізації політичної функції держави, які визначаються як способи практичної діяльності уповноважених на це ланок механізму держави, що спрямована на втілення в життя державної політики і поставлених перед нею політичних цілей. Політичній функції держави властиві як правові, так і неправові (організаційні) форми реалізації.

Доведено, що у сучасних політико-правових та соціальних умовах політична функція держави, насамперед, спрямована на створення демократичного суспільства, забезпечення його єдності як цілісного соціального організму. Подальший розвиток України пов'язаний не лише з вирішенням цілого ряду поточних проблем у галузі права та державотворчої діяльності, а й з формуванням комплексної програми розвитку Української держави, яка повинна містити такі фундаментальні аспекти, як: функціонування держави, удосконалення засобів й механізмів реалізації політичної функції держави, створення системи координації діяльності органів публічної влади, їх

посадових і службових осіб при реалізації політичної функції, яка знаходиться у безпосередньому взаємозв'язку і співвідноситься з конституційно визначеною сутністю Української держави.

Ключові слова: функція держави, політична функція держави, форми реалізації політичної функції держави, механізм реалізації політичної функції держави, структура політичної функції держави, політична система суспільства, суверенітет, народовладдя.

Кузенко У.И. Политическая функция государства и ее реализация в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.01 – теория и история государства и права; история политических и правовых учений. – Частное высшее учебное заведение Университет Короля Данила, Ивано-Франковск, 2018.

Проведен общетеоретический анализ политической функции как одной из важных стратегических функций государства, которая обеспечивает политическую стабильность, осуществление властных полномочий, создание государственной политики в интересах человека и общества. Данный подход базируется на том, что смыслом этой функции является наведение порядка в государственной общественно-политической сфере и создание благоприятных условий для эффективной жизнедеятельности как политической системы в целом, так и отдельных ее элементов.

Предложено авторское определение политической функции Украинского государства как общего, объективно необходимого нормативно определенного направления его деятельности по урегулированию сферы политических отношений, выработки, реализации и гарантирования внутренней и внешней политики государства, созданию условий и институтов для развития народовластия, обеспечению условий для развития и функционирования политической системы общества, созданию механизмов достижения политической стабильности, обеспечению национальной безопасности и государственного суверенитета с целью формирования в Украине европейского гражданского общества, а также развития демократического, социального, правового государства.

Охарактеризованы формы реализации политической функции государства, которые определяются как способы практической деятельности уполномоченных на это звеньев механизма государства, направленного на воплощение в жизнь государственной политики и поставленных перед ней политических целей. Политической функции государства присущи и правовые, и неправовые (организационные) формы реализации.

Доказано, что в современных политико-правовых и социальных условиях политическая функция государства, прежде всего, направлена на создание демократического общества, обеспечение его единства как целостного социального организма. Дальнейшее развитие Украины связано не только с решением целого ряда текущих проблем в области права и государственной деятельности, но и с формированием комплексной программы развития Украинского государства, которая должна содержать такие фундаментальные аспекты, как: функционирование государства, совершенствование средств и механизмов реализации политической функции государства, создание системы координации деятельности органов публичной власти, их должностных и служебных лиц при реализации политической функции, которая находится в непосредственной взаимосвязи и соотносится с конституционно определенной сущностью Украинского государства.

Ключевые слова: функция государства, политическая функция государства, формы реализации политической функции государства, механизм реализации политической функции государства, структура политической функции государства, общественная политическая система, суверенитет, народовластие.

U. Kuzenko. Political function of the state and its realization in Ukraine. – *On rights of a manuscript.*

The thesis for the degree of Candidate of Sciences, specialty 12.00.01 – theory and history of state and law; history of political and legal studies. – Private higher educational institution King Danylo University, Ivano-Frankivsk, 2018.

The analysis of political function as one of the important strategic state function which providing of political stability, exercising power, developing a state policy in the interests of human and society are actualized. Such approach is based on the fact that the content of this function is ordering relations in the political sphere of society and creating favourable conditions for effective activity of political system in general and its separate elements. The role and place of a political function in the system of state functions are determined.

Author's definition of the political function of the Ukrainian state as a general, objectively necessary, normatively defined direction of its activity was proposed. It was made according to the settling of the political relations sphere, the development, implementation and guarantee of the country's internal and external policies, creation of conditions and institutions for the development of the democracy, provision of conditions for the development and functioning of the political system of society, creation of mechanisms for achieving political stability, providing of national security and state sovereignty for forming civil society in Ukraine and building a democratic, social and legal state.

Forms of realization of the political function of the state, which are defined as ways of practical activity of the authorized subjects of the state mechanism which directed for the realizing the state policy and political aims are characterized. The legal and illegal forms of realization of the political function of the state is indicated.

In modern political, legal and social conditions political function of the state directs to the creating of democratic society, ensuring its unity as a integral social organism are proved. Development of Ukraine is connected not only with the solution of a number of current problems in the field of law and state-building activities, but also with the formation of a complex program for the development of the Ukrainian state. This program has to include the main aspects as: state activity, improvement of the ways and mechanisms of realization of the political function of the state, creation of a system of coordination of activities of public authorities, their officials in the implementation of the political function, which is in direct interconnection with constitutionally defined essence of the Ukrainian state.

Key words: function of the state, political function of the state, forms of realization of political function of the state, mechanism of realization of political function of the state, construction of political function of the state, political system of the society, sovereignty, democracy.